

**О. М. Шевчук,
доцент кафедри соціальної
педагогіки та соціальної роботи
Уманського державного
педагогічного університету імені
Павла Тичини**

ЗАХИСТ ПРАВ ТА ІНТЕРЕСІВ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ У КОЛЕГІЇ ПАВЛА ГАЛАГАНА

Колегія Павла Галагана з самого початку задумувалася як виховний заклад, в якому турбувалися про розвиток молодого покоління, сприяли його продуктивному особистісному зростанню для прогресу суспільства та держави. Одна з головних цілей, що прагнув досягнути засновник Колегії Г. Галаган полягала в тому, щоб створити молодим людям гідні умови для їхнього розвитку, щоб вони не виростили байдужими до всього, що робить їх нездатними служити справжнім інтересам своєї батьківщини.

У Колегії в повному об'ємі реалізувалися соціально-педагогічні завдання та ідеї, закладені в особистісно-орієнтованій педагогіці: педагог зобов'язаний поважати в учневі живу людську особистість; слід рахуватися з колективом класу, узгоджуючи педагогічні заходи; шкільний устрій не повинен шкодити виявленню особистості й індивідуальності учня; школа повинна уникати зайвої регламентації життя учнів і сухого формалізму; учень, цінуючи свою особистість і свободу інших, а також школу, повинен в її інтересах обмежувати себе і свої бажання. Поряд з внутрішньою дисципліною – обов'язкова зовнішня дисципліна. Адже, вимога зовнішньої дисципліни без наявності внутрішнього переконання може призвести до негативних результатів.

У Колегії не існувало каральних заходів. Їхня роль у вихованні вважалася «нікчемною». Важливим був загальний настрій і напрям, що створюються спільним зусиллям викладачів і вихователів. Нагорода учня – це його успіх, слабші за успіхами і поведінкою потребують особливої уваги і теплої ставлення. Водночас, завдання вихователя не стільки у заборонах і обмеженнях, скільки у розвитку, пробудженні в учня добрих настроїв і чесних ідеалів заради

їхнього ж блага і блага школи. Школа повинна підтримувати любов до знань і цінувати не тільки результати, а і зусилля та вміння, яких докладає учень, щоб досягти хорошої поведінки.

Соціальне виховання у Колегії здійснювалося шляхом створення «виховного колективу», єдиного для педагогів та вихованців, всіх працівників педагогічного закладу. Перед вихователями Колегії ставилися певні вимоги. Їх діяльність не обмежувалася наглядом за вихованцями. На вихователя покладалося завдання допомагати вихованцям розкрити і розвинути свої найкращі якості, що їм їх дарувала природа; виховувати волю кожного вихованця, спрямовувати його на добро і чесність.

Педагогічний колектив пробуджував у колегіатів прагнення до соціальної активності та соціальної відповідальності. «Вихованці під впливом щирої гарячої любові педагогів, поступово перероджувалися, перетворюючись із несвідомих підлітків у чуйних і свідомих юнаків, що прагнуть у кипучій праці спочатку оволодіти високою наукою, а потім послужити суспільству» [2, с. 88].

Не було в Колегії і традиційних заохочень, які існували в державних гімназіях, оскільки вважалося, що найкраща нагорода – задоволення вихователя хорошою поведінкою учня.

Враховуючи, що в Колегію приходять учні 15–18 років різних станів, різного виховання, з різними звичками і смаками, з різним рівнем культури, то, на думку педагогічного колективу, «школа мусить передбачати всі випадковості, а тому в ній повинен бути строго визначений порядок, обов'язковий для всіх... Одним з перших завдань виховання повинно бути: що обов'язкове для всіх, повинно бути обов'язковим для кожного. Школа мусить визнавати в кожному вихованці його індивідуальність, його права на вільний, самостійний розвиток на засадах моральності» [3, с. 18–19].

У соціальному вихованні особистості важливим є врахування індивідуальних особливостей та створенні умов для цілеспрямованого позитивного розвитку і духовно-ціннісної орієнтації. Тому, особлива увага в Колегії приділялась індивідуальному підходу до учнів. «Кожен педагог Колегії

повинен визнавати в кожному вихованці його індивідуальність. З огляду на особливості вихованців – темперамент, здібності, схильності, потреби – необхідним було індивідуалізація виховних прийомів роботи з ними. Не можна підходити з однаковою міркою до всіх, намагатися змінити природу. Але в кожному колегіаті можна знайти щось позитивне, удосконалювати його і виховати людину корисну для неї самої і суспільства» [3, с. 18].

Увага в Колегії приділяли естетичному вихованню колегіатів. Завдяки широкому застосуванню мистецтва у колегіатів розвивалась активна громадянська позиція, почуття обов'язку, патріотизму, милосердя. Так у протоколі Правління від 18 березня 1917 року зазначається: «дозволити вихованцям повторити спектакль-п'єсу „Лес” з добродійною метою на користь поранених» [1, арк. 89]; під час іншого заходу дозволено було для збору коштів на потреби санітарно-польового поїзда поставити «запечатану кружку для пожертвувань» [1, арк. 91].

Виховна робота в Колегії здійснювалася шляхом забезпечення участі гімназистів у соціально значущій діяльності через формування навичок самоврядування у дітей. Це організація життя колективу, що передбачала активну участь колегіатів у прийнятті і виконанні рішень для досягнення суспільно значущих цілей. Вихованцям Колегії надавалося більше прав та повноважень, створювалися широкі можливості для самореалізації кожного. Особливого значення в даній роботі набувало формування в учнів навичок самоврядування, що сприяло оволодінню організаторськими вміннями, вихованню соціальної активності та відповідальності. Надзвичайно важливим була педагогічна підтримка органів учнівського самоврядування, залучення всіх членів колективу до активної участі у його справах.

Так, у першій половині 80-тих років XIX ст. вихованці Колегії видавали учнівський рукописний журнал «Слово», де вміщували вірші, повісті, критичні статті та театральні рецензії. У цей же час вони засновують історично-літературне товариство.

У колегіатів формували свідоме ставлення до власного здоров'я як

найвищої соціальної цінності. Дбаючи про духовний та інтелектуальний розвиток вихованців пам'ятали про збереження здоров'я фізичного. Одним із видів дозвіллевої діяльності було проведення масових спортивних заходів, які мали оздоровчий та естетичний вплив на вихованців.

Педагогічний колектив Колегії вагомого значення надавав взаємозв'язку сім'ї та школи. Правління Колегії вважало своїм безпосереднім завданням зміцнювати зв'язки з сім'ями вихованців, щоб спільними турботами оберігати юнаків від сторонніх шкідливих впливів. Так, батьки мали змогу відвідувати уроки вихованців, музично-літературні вечори, оскільки лише спільними зусиллями можна добре виховати молоде покоління.

Отже, педагогічний колектив Колегії Павла Галагана зумів переробити свою навчальну, виховну і соціальну роль, поставивши на перший план соціальні функції. Це: всебічна освіта учнів, але її організація будувалася на інтересах вихованців; організація виховної роботи у Колегії на тому ж рівні, що і навчання; переорієнтація всієї діяльності навчально-виховного закладу з тим, щоб поставити у центрі усієї його роботи особистість дитини, її інтереси і здібності, організувати по-справжньому турботу про дітей, утвердити «педагогіку не насилування»; організація усієї роботи закладу при розвитку активності дітей, дитячого самоуправління, створення різних дитячих об'єднань, гуртків.

Список використаних джерел

1. Книга протоколов правління Коллегии Павла Галагана за 25 январа 1915 г. – 27 марта 1917 г. // ІР НБУВ, ф. 120, спр. 19, 91 арк.
2. Левитский А. А. И. И. Ничипоренко, как педагог / А. А. Левитский // Ежегодник Коллегии Павла Галагана. С 1-го Октября 1909 года по 1-е Октября 1910 года. Год 15-й. – К. : Типография С. В. Кульженко, 1910. – С. 77–90.
3. Яницкий А. Иван Иванович Ничипоренко (1842–1910) : биографический очерк / А. Яницкий // Ежегодник Коллегии Павла Галагана. С 1-го Октября 1909 года по 1-е Октября 1910 года. Год 15-й. – К. : Типография С. В. Кульженко, 1910. – С. 3–58.